

Ivan Pregelj.

BOŽJE POTI.

(Nadaljevanje).

VII. Odi profanum — sovražim prostaštvo!

KO sem bil tedaj na Sveti gori, so se vrnili ljudje, ki so z menoj priromali iz naših krajev v gorah, po isti poti domov. Prav je to in hvalim jih: pridejo, dajo Bogu in Materi božji, kar je božjega, odložijo svoje duševno breme, se odpočijejo pa hajdi spet za domačim delom, da ne bi zastalo, in k svojim, k otrokom, da bi žlota mlada kaj zlega ne trpela, stradala, se pobila ali pa celo kaj neumnega ne počela, kar se rado dogaja, in smo že večkrat slišali, da so otroci, ko so bili sami, hudo škodo delali in celo hišo zažgali. Tako torej je bilo z mojimi domačini tudi tisti bot. Hvalim svoje ljudi pa bi moral obenem sebe grajati, ki tudi imam svoje delo in svoje otročiče doma, pa mi, kakor že tolikokrat prej, tudi tedaj ni dalo, da bi bil po prav tisti poti proti domu pete brusil in čevlje, močno s »kanalci« podkovane, temveč sem jo namenil zopet enkrat po znani tolminski »bližnjici« kar najhitreje, a najdalje domov ubrati. O teh tolminskih »bližnjicah«, saj sem menda že govoril. Take so, pravijo, kakor če si greš z roko krog zadka v žep. To neumno marnio o Tolmincih so pa gotovo le srboriti in bahaški Kranjci iznašli, ki sploh o Tolmincih same neumnosti povedati vejo. Bog jim odpusti, in da le še eno povem, češ, da Tolminci grdo kolnejo, kar je prav tako lažnivo, kakor da niso tolminske bližniice prave počtene kratke poti kar navprek. Moja tedanja pot pa je bila res prava »bližniica«. Ko bom to pot spet doma, bo tudi mojih *Božjih poti* že konec. A da gremo kar na pot, ála, za menoi s Svete gore na Prevali in Solkan!

Ne bom povedal, kako lahko je človeku tako slovo s te in druge svete gore. Menda je to slovo edino lahko na svetu: greš od Matere svoje, pa veš, da gre Njen blagoslov s teboj. Čutiš ga, ta blagoslov. Spočit si na duši in telesu in pot navzdol je kakor ples, zlasti če ni prestrma. In jaz sem v resnici po tisti poti kar poskakoval kakor desetletna čečica, ko se je do sita najedla in je tudi zobje ne bole. Takrat se mi je v misli vzela ena tistih mojih pesmi, ki jih zdaj po ljubem goriškem svetu pojo. Zapijmo vsaj prvi štuk!

»Zlato solnce razsvetlite
nam veseli božji dan,
brumne duše položite
danes žalost vso na stran.

Dan's Marija ponovila
svojo lepo oblubo bo,
k'tero enkrat je b'la storila
tle nad svojo Uršulo...«

Takole, čujte, sem pel tisto pot s Svete gore do Prevali. Pa mi je zdajci pesem umrla spričo gnusob, ki sem jih videl in slišal od Prevali do Solkana.

Ugibal boš, kaj sem videl, kaj sem slišal, in boš menil: berači, nadlega romarska, so ga ujezili. Ne rečem, da me že niso. Malo prida so in med kruljavimi, nemimi, slepimi, gobastimi, hromimi, gnojnimi in božjastnimi, je pač več ušivih nego res božje in človeške dozbrote in usmiljenosti potrebnih. Ne rečem, da me niso že jezili, ko sem videl, da so potuhnjeni, hinavski in lažnivi in včasih bolj zdravi, kakor romarji sami, in bolj hude pokore in jezne pridige potrebni kot tegobni grešniki, ki so svoje gorje in slabosti k spovednicam pritororili, to pot pa niso bile ne berglje ne beraške malhe moje jeze vzrok...

Pa boš menil in dejal: pijanci so ga razhudili. Tudi pijance, ki jim Tolminci »suhe grape« dejó, sem videl kajkrat na božjih poteh. To pot pa me niso niti pijanci razburili. »Le kdo torej« me vprašuješ, »gospod sholast Balant, le kdo torej, je bil kriv tvoje svete jeze na tisti poti od Prevali do Solkana?« Govoril bom in rekel: Odi profanum — sovražim prostaštvo, sovražim zlikovce, ki sem jih tedaj srečal in jih nič več srečati ne želim.

Odi profanum! Lepo vzneseni od lepega dne in božjih dobrot smo hodili z gore, peli pobožno in molili, ko nam zdajci pride naproti lepo oblečena družčina mladih mestnih ljudi. Pohlevno smo pozdravili, ker smo videli, da so gosposki. Oni pa, Bog jim ne prizanesi, strašno so se začeli norčevati iz nas, kje da imamo svoje cule z nebeškimi odpustki, kaj in kakih čudežev smo videli na gori goditi se in še mnogo bogokletnega, česar moja usta povedati in ponoviti ne znajo. Skromno so poslušali in strmeli moji romarski ljudje, jaz pa sem stopil pred mestne in povedal pošteno, kakor jim gre; da so na zunaj lepi, olikani, čedni in dostojni. Naj bodo še v svojem obnašanju taki, lepi, olikani, vljudni, čedni in dostojni. Jezus, moj Bog, kako so na te vliudne besede zdajci planili no meni, da sem far, prisuknjen in slepar, vedno prazna malha in da že vem, čemu se druzim z romaricami... Tako so me psovali in tedaj res nisem vedel, kaj bi še dejal. Ker samo od sebe se mi je vzelo po šegavem rimskem pevcu pa sem jim zaklical z njegovo besedo:

»Odi profanum vulgus!«

Hvala Bogu — niso me umeli. Eno tolažbo vsaj sem ohranil od tistih dni: bukovsko učeni vsaj se iz pobožnosti drugih ljudi ne norčujejo.

To in le to sem hotel povedati o tisti svoji rajži v Svete gore v Solkan. Zaradi enega in tega pozabil ne bom...

*

Toliko sholast Balant Stanič. Kaj pa pisec teh vrstic? Povedal bom več! Srečni Balant! Za njega dni vsej tisti ljudje, ki so se latinskega po šolah učili, niso pobožnih pri molitvi motili, niso smešili pre-

prostih romarjev, vznemirjali pobožnih procesij, zasmehovali molitve, sakramentov in Boga in njegove matere. A danes, a spričo mene? Videl sem šolarje latinskih šol, ko so norčije uganjali pri majniških šmarnicah, videl sem učene pobaline, ki so motili svetost procesije za Vstajenje in praznik svetega Rešnjega telesa. Ni jih zadržala svetost božjega hrama, mogočnost božja. Slabi svoji volji sledeč so žalili stožero verno srce. Odi profanum! Svojo sodbo sem jim povedal. Bog pa utegne napraviti po svoji pravici. Vojske in groza še niso umrle. Ti prostaški ljudje! Ali se jim ne utegne primeriti, kakor se je nedolžnejšim mimo njih? Da bodo z razsutim drobom viseli v strašnih mukah kjerkoli v žičnih pregrajah in tulili za zadnje usmiljenje: naj jih že ubijejo do konca kakor psa...

Smrekar.

NA VEČER.

*S prsti drhtečimi,
z vzdihih ljubečimi
tih večer
trka na dvér.*

*Dragi, odkleni mi
in razodeni mi,
kaj je s teboj
nocoj?!*

*Čuješ-li zvon z goré?
Zvonastih spon prosté
pesmi hité
v poljé.*

*Čuješ-li slavca glas?
Lahno že sanja vas;
on gostoli
in bdí.*

*Ti še ne spavaš mi,
v rádoti plavaš mi
k belim zvezdám,
sestrám.*

*Zvezde — sestrice vse,
pesmi — družice vse,
slavec — tvoj svat
in brat.*

*Sem: ker si božji,
roka ti kroži
v bratski objem
božjim stvarem.*

GOSPOD NUNC.

VSAK čas rodi svoje ljudi. Bistveno so si vsi podobni v krepostih in slabostih. Različni so le v oblekah, pod katerimi pa nosijo isto bolno telo in v telesu slabosti podvrženo dušo.

Vendar so svoje dni drugače zdravili telesa in duše. Rabili so krepejša sredstva, ki jih današnji pomehkuženi rod več ne prenese.

Gospod nunc Martin je imel muhaste ljudi. Pa tudi o njem gre glas, da je bil muhast. V stare zapisnike je zapisal takole: Qualis grex, talis rex — kakršni koštruni, tak pastir.

Tistega leta, ko jih je gospod nunc dopolnil dvainšestdeset, so ušle komunskemu pastirju krave in požrle »vrzote« na petih njivah. Možaki so kleli, ženske tarnale, sosedje so se kregali, da je njih krik segal celo na farovško dvorišče, kjer je gospod nunc Martin premişljeval pridigo v čast sv. Duhu troštarju za svcti binkoštni praznik.

Napel je oglušela ušesa, poklical kuharico Katro in jo baral, kaj je. Na dolgo in široko je pripovedovala, kako se kavsajo Šmenc, Zagorc, Špear in Uškar. »In naj pomislijo, gospod nunc, ves prepir zavoljo vrzot.« »Nehaj,« je veleval gospod Martin, »preveč imaš daru jezika, oni pa premalo zastopnosti!«

In je sklenil, da bo napisal pridigo in povedal vsem: Šmencu Zagorc, Špearju in Uškarju pa še drugim po vrhu, naj prosijo in molijo za pravo um in pamet. Katri in drugim jezičnicam jo bo pa tudi zakuril. »Sam jezik in trebuh jih je. Kam naj jim duh božji vlije svoje darove?

Pod noč, ko so odklenkali sveti večer in je solnce zašlo za božjo gnado, je Zagorka pridrsala v farovž in javila, da sta se z možem sprla na smrt. Pa je Katri omenila ker si k gospodu ni upala. »Bom že pokazala dedcu! On je kriv, da so krave popasle vrzote. Zakaj je pa štulil onega frkolina za pastirja!« Obe ženski sta zabavljali čez možke, da je slišal celo oglušeli gospod Martin. Udaril je z roko po mizi in veleval: »Katra spat, druga domov!« Ko je Zagorka odšla se je zarekla, da ne spregovori z možem, pa magari če ji jezik ušahne. In Katra ji je pritrjevala, češ prav imaš, kaj bomo pa reve kuhale. Vrzotice so le vrzotice.«

Gospod Martin je pa zapisal pod pridigo »Amen«, zmolil v čast svetem Tolažniku, legel v posteljo in poredno naročal sam sebi: »Jutri jim pa zasoli vrzote!«

Binkoštni dan je vžsel. Jutro so naznanjali zvonovi, ki so slovesno doneli nad vasjo in klicali ljudi k veliki maši.

»Kaj bo pa danes povedal?« so se povpraševali po poti možje. »E, muhast je muhast! Vsako nedeljo nam malo popopra!« »Dober je pa vseeno! Domač je in po domače jo zakroži. Vsak pastir ga lahko ume!« Ženskam je že Katra namignila da bo danes s prižnice lila ploha na vrzote.

Gospod nunc je zmolil molitve, poveznil na glavo star oguljen bired in stopal proti zakristiji. »Ti beštije nemarne,« je momljal, »nobene zastopnosti nimajo! Le kreg in prepir jih je! Da bi zabučal binkoštni veter in jim napolnil hiše z Bogom Troštarjem! Zaprli bi vrata, ti šmenti, še Duha božjega bi pognali! Tistega duha hudičevega, tisti ma-mon peklenski imajo rajši! Ognja manjka, da bi zapalil trhlobo.«

»Hvaljen bodi« se je oglasilo gospodu nuncu za hrbtom. »No, Zagorc, kaj bo? Vrzote, kaj ne?«

»Še hujše, gospod nunc, žena je postala mutasta! Noče več izpregovoriti name. Kaj pravite?«

»Nič! Naj se ji le jezik malo odpočije! Ti pa moli zanjo in zase, si potreben, Zagorc!«

Gospod Martin je zavil v zakristijo, Zagorc pa v klop.

Na prižnico je stopil gospod Martin. S poudarkom je čital evangelij, odložil knjigo, zakašljaj, plunil v veliko plavo ruto, se obrnil proti ljudem in jih premeril z očitajočim pogledom.

»Danes bo nekaj,« je šepnil Špehar Urškarju, s katerim sta sedela v tretji klopi. Ljudje so poslušali in celo fantje pod korom so se umirili, kar sicer ni bilo v navadi.

Gospod Martin je začel:

»Čudne stvari sem gledal snoči. Zdelo se mi je, da me je Bog Oče poklical na drugi svet in me vprašal po vaših dušah. Bal sem se zanje, ker vem, da so marogaste in grintave, kot garjevi koštruni v hlevu. »Bog Oče, bodi milostljiv njim in meni, hribovci smo!« tako sem ponižno prosil.

»Za Martinom, svetim soldatom, stopi!« je veleval Gospod Bog. Pa sem šel za svojim patronom in še obrajtal me ni, dasi ga vsak dan počastim in se mu priporočam. Molče je stopal po čudnih mostovžih in me pripeljal pred okajeno lopo, podobno Šmencevi za hišo. V lopi je gorel svetel plamen in nad njim je visel velik sajast prostoren kotel.

»Notri poglej, služabnik božji,« je veleval svetnik. Sklonil sem se boječe nad zubljem in zagledal v kotlu vrzote. Štiri velike in še več malih se je kuhalo v vreli vodi.«

Gospod nunc je malo počakal. Vdrugič se je odkašljaj in obrisal. Možaki so gledali v tla, ženske so stikale glave in fantje poredno mežikali češ, zdaj jih bo, dedce!

Gospod Martin je rezko nadaljeval: »Vzemi polentár, hlapec božji, in mešaj!« tako mi je ukazal sveti Martin, nebeški soldat. Zavihal sem rokave, vzel polentar in mešal. »Trde so« sem pripomnil. »Pa udari, da se omehčajo« je resno pripomnil svetnik. In sem vam tolkel in obračal, da sem bil ves potan. Sveti Martin je pa kuril. Mešam in mešam, da so me roke bolele. »Zdi se mi, da so kuhane« sem dejal, ker sem se naveščal tega vednega obračanja.

»Le še obračaj,« je vzpodbujal sveti vojščak, »surove so še, niti oparil jih še nisi dodobra!«

In spet sem tolkel in tlačil, obračal in vrtel, kot bi šlo za polento. Ko je sveti patron videl, da mi moči pešajo, je zgrabil mojo roko in velel, naj stresem vrzote iz kotla na lesen plošč. Odpasal si je meč in komandiral: »Zdaj sekaj!« In spet sem mahal in sekal z mečem, dokler nisem skosil vseh na drobne koščke. »Kaj bo iz tega« sem si mislil, anti ja ne pripravlja kosila. Spet je ukazal sveti Martin prav po vojaštvo: »Zgrabi in stiskaj!« Zagrabil sem prgišče in stiskal, da je umazana zelena voda curljala na tla.«

Gospod Martin se je oddahnil in v tretje odkašljaj. Katra je vzdihnila in ženskam se je gospod nunc usmilit.

»Napravil sem šestdeset krogel, debelih kot pest in hotel obrisati

si roke. »Ne boš, Martin,« me je prehitel sveti moj patron, stiskaj v drugič!« In spet sem stiskal, da so mi pordele roke. Nabrala se je cela luža same iztisnice.

Sveti mož si je odgrnil velik soldaški plašč, ki ga je nekoč podaril revežu pred mestnimi vrati in mi zapovedal, naj vseh šestdeset vrzotnih kroglu povežem in vzamem s seboj. Napravil sem dva velika vozla, vrgel culo oprtiv na ramo in truden lezel za svetnikom, premišljujoč, kaj bo iz vsega tega. Dolgo sva hodila navkreber. Nebeški soldat je udaril z mečem na velikanska vrata, ki so se takoj odprla. »Le noter stopi!« je velel. »In cula?« »S sabo jo nesi!« »Pa kam, če smem vprašati?« — »Pred Boga Očeta« je dejal in me peljal skozi devet svetlih sob, kjer so se igrali in peli angelci božji. Čudno so me gledali. Martina, ki sem vlačil na hrbtu kuhane vrzote. Pa nihče si ni upal nič reči. Pokoncu so stali in celo salutirali so svetem Martinu.

Pred božjim prestolom sem se zgrudil na tla in cela cula je ležala na meni.«

Četrtič se je odkašljajal gospod nunc in zdaj se je smilil tudi možakarjem. Vse je napeto čakalo, kako se bo čudna prikazen končala.

Gospod Martin je dvignil glas in govoril kot prerok Mojzes pod Sinajsko goro: »Tedaj je vstal Bog Oče in vse je umolknilo v devetih nebesih. Ljubeznjivo mi je velel, naj se dvignem. Ker nisem sam mogel, me je prijel sveti patron za ramo, da sem vstal. In sedaj poslušajte, duše, kaj mi je govoril Gospod Bog!

»Martin, moj stari služabnik! Truden si, kaj ne?« »I, kajpada, Gospod Bog, saj veš. Šestdeset let imam in duše mojih ovčic me težijo! Bodi usmiljen z njimi in menoj!« »Videl sem tvojo faro, veš, Martine! Kot črn, sajast kotel je. In v njej je šestdeset družin, trdih in surovih kot vrzote. Če jih ne prekuham, jih ne boš prinesel s seboj, kadar te pokličem. Zato sem sklenil tole:

Svojega ognja jim pošljem za sveti binkoštni praznik. Ta Ogenj naj žge in kuha in pali. Ti pa, Martine, čuvaj, da ne ugasne! Kuri in podtikaj z besedo in delom. Ne straši se truda. Surove so duše in veliko zublja bo treba.

Pa sekal jih bom, tako ti povem, Martine! Točo jim bom poslal in s slano pobelil njih vrtove, da jim bo poglela in usahnila zelenjava. V repi in pesi in vrzotah imajo zakopano svoje srce. Razsekala bova te duše na kosce, da se dvignejo iz zemlje, v katero so zarite.

Pa še stisnil jih bom. Zelena brozga zavisti se mora izcediti iz njih. In ti mi boš pomagal! Moj služabnik si, delaj dokler je čas.

Obljubim ti, da jih boš rešil. S teboj bodo prišle iz sajastega kotla, prekuhane v ognju in preizkušene v stiskah. Le zaupaj, moj služabnik, Martin, in vrni se nazaj!«

Tako je dejal Gospod Bog. Solze so se mi vline in nisem se mogel zahvaliti. Sveti moj patron me je prijazno prijel za roko in s smehljajem me je peljal iz svetih nebes v ta črni, sajasti kotel, med vas, vrzote trde in surove, da Vas z božjim ognjem omehčam in pripravim za tisti dan, ko nas bo Gospod Bog vse poklical pred svoj sodnji stol. Amen!«

Gospod nunc je končal. Zdaj se ni odkašljajal. Veliko plavo ruto si je dal na oči in par svetlih solz mu je kanilo vanjo. Ljudje so molčali. Možaki so skesano povešali glave, ženske so tihoma ihte in celo mladi svet je molče premišljeval čudno zgodbo gospoda nunca.

Gospod Martin pa je molil očenaš za očenašem in vpletal vanje prošnje za duše svojih ovac, garjevih in marogastih. Pri zadnjem Očenašu je pa dodal: »Še en Očenaš za Zagorčeva mater, da bi ji Bog vrnil dar jezika!« Ljudje so se začudeno spogledali. Zagorec se je v pesti smejal, mati Zagorka pa jo je skrivaj pobrala iz cerkve rdeča ko rak.

Binkoštna pridiga gospoda nunca Martina je pomagala. Prepир za vrzote je poglel, Zagorčeva mati je s solzami v očeh na ves glas prosila moža, naj ji nikoli več ne napravi take sramote in vseh šestdeset družin je v trpljenju in stiskah čakalo poziva Gospoda Boga, ki je čez par let poklical k sebi gospoda nunca Martina in za njim vsako leto po več izčiščenih, prekuhanih duš na nebeško gostijo.

Vekoslav:

DVA SVETOVA.

Sedim v gostilni. Moje oči begajo po modernem, razkošnem stenskem slikarstvu; iščejo, iščejo, da bi se za hip ustavile magari ob neznatni točki, a vse se izmikava, postaja nejasno, skoro strnjeno v eno samo ogromno točko, ki zeva prazna nasproti in hkrati pritiska na dušo od sile. Pred vhodom brni avto, kar se čudovito meša med zmes tega slikarstva, da postaja velikā, težka enota. Duša bega in išče v to veličino; išče, išče...

Hrupni pogovor pri sosedni mizi. Gospodje sedijo tam z žarečimi, polnimi obrazi. Dragi površniki visijo kraj njih, zakaj zunaj kaže na dež, dobro, izdatno kosilo so si privoščili, zakaj to se prilega želodcu in navrh še dobrega vina, zakaj to poživi kri. Udobno se naslonijo nazaj, zakaj šli bodo — ko se odpočijejo — samo do praga te visoke hiše in se odpeljali z avtom, kamor jih bo želja.

Še so si zmislili novo šalo. Eden izmed gospodov — ta mora biti pač zelo ljubezniv — si povezne star, pomandran klobuk na glavo. Iztaknil ga je nekje v kotu na obešalu. To je smeha in od same židane volje ščipajo še natakario v laket, da se jim mora izogibati. Ha, ha, ti zamazani, starikavi delavec, ki sedi v temnem kotu in nevidno rdiš od sramu, kaj ti ni do smeha? Saj je klobuk — ta predmet razigranega veselja — tvoja in samo tvoja last. Ha, ha, daj no, bodi vesel še ti! Revež, vem, da gledaš kakor skozi migljajoče steklo, skozi bedne solze, na to družbo, ki je tako daljna, daljna. Vem, ker sem te videl, kako si popreje poželjivo gledal na kadečo se juho, gledal s praznim želodcem. Premagalo te je, da si poprosil natakario za grižljaj kruha ali kaj gorkega. Kot v opravičbo si pravil, da ti je bolezen snedla zadnjo lirico. Pa ona ti je že včeraj dala, danes ne more več. Ko sem pristopil k tebi in ti dal boro liro, te je bilo sram, da si gledal v mizo, ko si pa dvignil obraz, so ti tekle solze po licu, solze bede in nisi našel ni edne besede. Ubožec, ti pač bridko občutiš, da sta na svetu dva svetova. Za ene smeh obilja in brezskrbja, za druge solze pomanjkanja.

Brni avto, se roga mešanici solz, smeha, skupičenemu obilju in križanemu trpljenju in duši, ki vedno na novo išče in vprašuje: zakaj, zakaj...

Tober:

SVARILNI ZGLEDI.

Francosko - ruska pogodba.

DAN Bismarckovega padca (18. dan marca 1890.) znači mejnik v zgodovini nemške zunanje politike. Že par mesecev po Bismarckovem odhodu je zagrešil Viljem napako, ki je ni mogel v svojem življenju nikdar več popraviti. Pokvaril je za vse čase dobro razmerje do Rusije.

Oto Bismarck je poudarjal vselej, da se Nemčija ne sme vezati na življenje in smrt z Avstrijo, temveč da mora biti tudi z Rusi v prijaznosti. Po letu 1870., ko je Francija bila poražena ter izgubila Alzacijo in Lotarinško, so računali v Berlinu stalno, da se bo skušala Francija ob prvi priliki maščevati. Ako stopi še Rusija v krog njenih sovražnikov, se bo morala Nemčija v prihodnji vojni boriti obenem na dveh frontah: na zapadu proti Francozom, na vzhodu proti ruske-
mu velikanu. V taki vojni bi Nemčija tvegala svoj obstanek.

Da bi odvrnil od države to strašno nevarnost, je sklenil Bismarck leta 1887. z Rusijo tajno pogodbo v kateri obljublja Rusi za slučaj nemško - francoskega spopada nevtralnost, a se zato, Nemčija obvezuje, da priskoči na pomoč Rusiji, ako bi jo Avstrija napadla na Balkanu. Istočasno je imel Bismarck besedo z Dunajem, da bo Nemčija pomagala Avstriji, ako bi bili na balkanskem polotoku napadalci Rusi. Nemčija bi bila torej obvezana, da priskoči na pomoč tistemu, ki bi bil napaden. Zato je imela pa velikansko korist, da jo Rusija pusti pri miru v slučaju vojne proti Francozom.

Marca 1890., ravno v dneh Bismarckovega odstopa, je prišel v Berlin ruski diplomat Šuvalov, da obnovi tajno pogodbo z Nemčijo. Silno je ostrmel, ko je slišal, da se kancler umakne iz politike, in podvomil, ali bo mogoče nadaljevati pogajanja z nasledniki. Viljem se je zbal, dal poklicati takoj Šuvalova k sebi in mu zatrdil: »S knezovim odstopom se ni nič spremenilo, jaz želim na vsak način pogodbo in Vas prosim, da jo zaključite z grofom Herbertom Bismarckom (sinom kanclerjevim, ur.) ter da uverite carja o mojem stalnem prijateljstvu.«

Šuvalov je sporočil te besede brzoglavno v Petrograd in Rusi so se pomirili ter pristali na pogajanja.

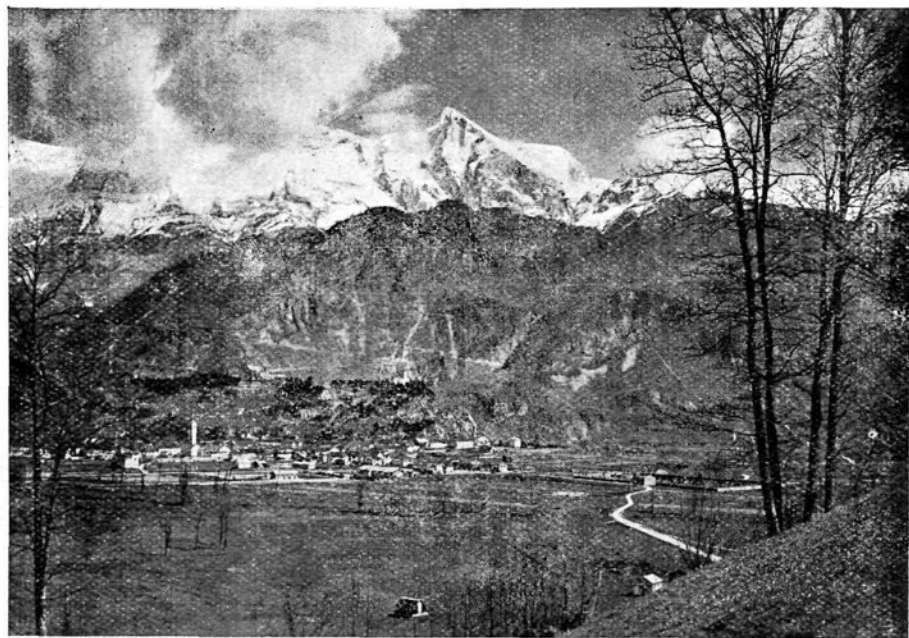
V tem so se pa vrgli na cesarja sovražniki Bismarckovi in ga začeli ščuvati proti pogodbi. Prigovarjali so mu, da ni lepo in pošteno skrivati dogovor pred Avstrijo, ki je zvesta zaveznica, ter se podajati v odvisnost Rusov. »Nastopati moramo« — je pravil novi kancler Caprivi — »mirno, jasno in odkrito in brez diplomatskih nevarnosti.« Prepričevali so Viljema, da je sleherna zveza med Francozi in Rusi tudi za v bodoče izključena, ker bi bilo prijateljstvo med republiko in carizmom protinaravno. Kar je gibal in podžigalo Viljemove svetovalce, je bil še vedno strah pred Bismarckom. Bog zna, so si dejali, ali ne bodo zahtevali Rusi povratek starega kanclerja! Strašno in neusmiljeno bi se maščeval nad nami in nas gotovo vničil.

Tako je Viljem snel besedo, ki jo je bil dal Šuvalovu in carju, ter zavrgel pogajanja in pogodbo. Vse prigovarjanje Rusov je bilo za-

stonj! Viljem je odklanjal trmasto najboljše ponudbe in prelomil zveze s Petrogradom.

Tri mesece kasneje, v juniju 1890, je podpisal ruski car zavezniško pogodbo s francosko republiko. Viljemovo nerazsodno držanje je podrlo poslednjo pregrajo med Rusijo in Francijo in ustvarilo prijateljstvo, ki je trajalo desetletja.

Dvajset let se je trudil Viljem, da bi popravil napako, a ni mogel več odtrgati Rusov od Francozov. Njihovo zavezništvo je dobilo najvišje potrdilo na bojnih poljanah svetovne vojne, ko so skupno prelevili kri proti Nemčiji.

Kobarid s Krnom v ozadju.

Krdelo veleizdajalcev.

Ravnotako je kopičil Viljem napake v notranji politiki. »Jaz poznam samo dve politični stranki,« — je dejal — »tiste, ki so z menoj in tiste, ki so proti meni.« Preziral je iz dna duše parlament in deželne zборе, misleč, da sedè v njih samo nezreli, nergaški ljudje. Njegovi izrazi niso bili ravno ljubeznivi, ko je napeljal besedo na politike. »Stranke,« — je pisal nekoč carju — »bodo kmalu zrele, da jih dam vse skupaj naenkrat pobesiti.« Na poseben način je mrzil poslance in jih imenoval volove. Ko je obiskal nekdanjo novo ladjo in opazil med vabljeni dva državna poslanca in sicer nekega Bassermanna ter sedanjega zunanjega ministra Stresemanna, ga je prevzela toliko nevolja, da je pustil na cedilu ves moški del družbe in se razgovarjal cel čas samo z ženskami. Tako globoko je bilo zaničevanje Viljemovo za zakonite zastopnike nemškega ljudstva.

Brali smo, da je cesar predlagal svoj čas zakone v zaščito delavstva in da je radi tega padel celo Bismarck. Toda to so bile le trenutne muhe in kmalu se je razvilo v Viljemu pravo sovražstvo zoper socialiste. Leta 1895. jih je označil javno za »jato ljudi, ki niso vredni, da nosijo ime Nemcev« in pozival na boj proti »temu krdelu veleizdajalcev«.

Clovek bi mislil, da se bo cesar tem tesneje oklepal konservativnih plemičev in ugodil njih željam, da najde prestolu trajno in zanesljivo oporo. Toda nespretni Viljem se je tudi z njimi sprl in jih pognal v opozicijo. Ko so pruski plemenitaši, ki so bili veleposestniki, nastopili leta 1894. proti trgovski pogodbi z Rusijo in se protivili leta 1899. zidanju kanala med Labo in Renom, se je Viljem razsrdil nanje še hujše kakor na socialiste. »Z globoko potrtem srcem« — je izjavil plemenitašem — »sem moral opaziti, da se v meni najbližjih krogih plemenitštva moji najboljši nameni slabó tolmačijo in deloma celo pobijajo. Padla mi je v uho celo beseda opozicija. Opozicija pruskih plemičev je nesmisel. Kakor se oklepa bršljan grčavega hrastovega stebela in ga krasi s svojim perjem ter štiti, kadar vršijo viharji okoli krone, tako se zgrinja prusko plemištvo okoli moje hiše.«

Ko se plemiči kljub temu niso hoteli vdati, je začel Viljem besneti. Grofu Limburgu je vzel diplomatski položaj poslanika, dvanajst družinam je prepovedal dostop na dvor, odslovil je iz službe dva deželna predsednika in 16 deželnih svetnikov. Šele ko je videl, da se širi neznanški hrup po vsi državi, se je streznil in preklical ukrepe.

Namišljeni vojskovodja.

Kdor čita Viljemove nagovore na armado, misli, da je imel cesar vsaj med vojaščino globoke in trdne korenine. Saj je Viljem sam ponovno zatrjeval: »Edini steber, na katerem počiva naša država, je vojska. Ako bi mestu Berlinu prišlo na misel, da se spunta zopet (kakor leta 1861., ur.) svojemu vladarju, tedaj bi vojaštvo odbilo z banjonetom neposlušnost ljudstva.«

In vendar si je Viljem zaigral polagoma tudi med častniki začetno priljubljenost. Prepričan je bil namreč, da je vojaški strokovnjak in izvrsten vojskovodja. Za časa orožnih vaj je prevzemal osebno vodstvo ene armade in jo vodil v boj proti dozdevnemu sovražniku. Toda kakor piše načelnik glavnega stana general Waldersee, je bil »cesar pri tem skrajno nemiren, letal sem ter tja, se mešal v poveljevanje generalov, izdajal sam nešteta, pogosto si nasprotujoča povelja in poslušal redko kedaj mnenja svojih svetovalcev. Pri tem želi vselej zmagati in hudo zameri razsodniku, ako odloči proti njemu.«

Ko je pri nekih orožnih vajah general Waldersee razsodil strokovnjaško, da je bila armada cesarjeva premagana, ga je Viljem kratko in malo odstavil. Da bi novega poveljnika generalnega stana grofa Schlieffena ne dohitela ista usoda kakor Walderseeja, so se generali pri orožnih vajah naslednjega leta poslužili proti Viljemu zvižjačnosti: natvezli so mu, da je v poslopju, kjer je delalo razsodišče, izbruhnila nalezljiva bolezen. Iz strahu, da se ne okuži, je ostal cesar doma.

»Boli me,« — je napisal Waldersee — »ko slišim, da izgublja cesar vidno ugled v armadi. Vzrok je v tem, da daje veliko prednost mor-

narici in kaže malo zanimanja za pehoto. Z višjimi častniki je znatno manj vljuden, kakor je bila navada njegovega starega očeta. Silno rad igra na vojake, kar se vidi posebno v neprestanih alarmih, ki nimajo nobenega smisla. Pogostoma povišuje in daje potuho posameznikom, in sicer radi gole osebne simpatije, z drugimi ravna pa trdo. S častniki govori brezobzirno o njihovih predstojnikih. Kaj nastane iz tega, ako ne bo veljala več nobena avtoriteta!«

Tako je postalo sčasoma okoli Viljema vse hladno in odljudno: proti sebi je imel državno zbornico, socialiste, katoličane, večino plezmenitašev in počasi je potiskal v nasprotni tabor tudi vojaštvo.

Celó njegov osebni prijatelj grof Eulenburg je moral priznati in je napisal v dnevnik: »Ubogi cesar vznemirja cel svet, a temu se ne dá odpomoči. Pri nesrečnem zakonu je mogoča razporoka, a med ljudstvom in kraljem se to ne naredi tako zlahka. Ostal bo pač nesrečen zakon.«

Izletniki = abstinentje na Poreznu.

Tukaj je neverjetno dolgčas.

Najbolj značilno za človeka je družinsko življenje. Kogar poznaš v družinskem krogu, temu vidiš v dno značaja. Viljem II. se je oženil v 22. letu s holštajnsko princezino, za katero ni čutil posebne ljubezni. Bila je to pač poroka iz politične preračunjenosti, kakor je v navadi v vladarskih hišah. Zgled, ki mu ga je bila nudila očetova hiša, ni bil ravno vzpodbuden in Viljem se je otresal vpliva svoje žene v vsem, ker ni hotel, da bi se mešala v njegove posle, kakor je to delala Viktorija z očetom Friderikom. Dvorni maršal Zedlitz, ki je spremljal Viljema 7 let, pripoveduje, da se je cesar na vso moč izogibal družini. »Čim se poda na pot, postane njegova duša radostna in najboljše uživa življenje daleč od družinskih spon. Ob vsakem povratku domov,

sem opazil, kako ga tišči ozračje družine. Neprenehoma ga je bodla želja, da bi se odstranil, žena pa je skušala to po možnosti prepričevati.«

Kako je potekal zakon v intimni domačnosti, o tem ne govori nobena priča in le redki ljudje so mogli o tem kaj zvedeti. Ohranjenih je samo nekaj prizorov, ki pa dovolj žarko osvetljujejo nesrečno življenje Viljemove zakonske družice. Ko je grof Eulenburg prosil nekoč cesarico, naj Viljemu odpre oči zoper hinavce, ki ga obdajajo, je žalostno zganila z roko: »Jaz ne morem, na žalost, ničesar narediti, kajti on mi vselej odvrne: »Pojdi stran! Ti ne razumeš takih reči!«

Nekoč je povabil Viljem 34 knezov na pojedino, a jim je hotel dva dni prej odpovedati, ker je njegov sin med tem rahlo obolel. Cesarici se je zdelo to neumestno in je ljubeče pripomnila: »Viljem, tega vendar ne moreš storiti.« Potisnil jo je rezko v stran in se odrezal: »Odločati moram jaz in ne ti!«

Mirnega zimskega večera se je zbrala družba v dvorani cesarskega dvora. Cesarica se je ukvarjala z nekaterimi gospemi iz spremstva z ročnim delom, četvorica gospodov je listala okoli velike mize časopisje. Viljem je čital cel večer sam zase in odpiral brzojavke iz ministrstev. Ob 11. uri se začuje v splošni tihoti nenadno prašanje na cesarico: »Ali hočeš prav za prav prenočiti tukaj?«

»Ne, Viljem, a te nisem marala motiti, ko si cel večer tako zaposlen z branjem.«

»Kaj naj pa delam, ko je tu tako neverjetno dolgčas!«

Te tri sličice nam povedó več ko cela knjiga. Položaj Viljemove soproge ni bil zavirljiv in v svojem srcu je gotovo mnogokrat blagovala srečne žene in matere iz preprostega ljudstva. Svoji nesreči je iskala cesarica utehe v veri in molitvi. V desetih letih je dala sezidati nič manj ko 42 cerkva, tako da je postavila po eno vsake tri mesece.

V javnosti in pred zvestimi podložniki je Viljem seve cesarico poveličeval in se prav na debelo hlinil. »Dragulj, ki se blesti ob moji strani,« — je govoril v Šlezvigu — »to je Njeno Veličanstvo! Tebi, ki si vzor vseh kreposti germanske kneginje, se moram zahvaliti, ako imam moč, da nosim svojo težko dolžnost.«

In pri ustanovitvi visokošolskega društva v Bonnu je Viljem takole slavil cesarico: »Nikoli še, odkar se piše zgodovina nemških univerz, ni dohitela nobeno taka čast ko vaša. V okrožju lepega Bonna, obdana od knežjih gosa, se je prikazala cesarica, prva deželna kneginja, da prisostvuje komerzu visokošolcev... Upam in pričakujem, da so vsi mladi gospodje, na katerih je počivalo danes oko Njenega Veličanstva, vzeli s seboj posvečenje za celo življenje.«

Njegova razvedrila.

V prvih letih vlade se je Viljem dobro počutil sredi sijaja in šuma dvorskih prireditelj, kjer je pozabljal na družino in njene neugodnosti. Za zunanji blesk je trosil zato toliko denarja kakor še noben vladar pred njim. Nič manj ko 600 služabnikov v svečanem kroju je bilo v njegovi službi. Nekateri so imeli dela le 70 dni na leto in se potikali ostali čas brezposelno po Berlinu. Za spremstvo in različne uradnike so vpregli dnevno po 200 kočij in da bi ne zmajkalo blaga za gostije, je

bilo v shrambah cesarskega dvorca stalno za poldrugī do 2 milijona mark jedi in pijač. Viljem je bil zraven tega skrajno breobziren in sila visok in ni gledal na starost ljudi, ki so mu služili. Višji dvorni maršal, sedemdesetletni starček, Avgust Eulenburg se je vozil večkrat iz Berlina v Potsdam in tam prenočeval samo zato, da je mogel spremiti drugo jutro Viljema 80 korakov do njegove sobe, kakor so velevali predpisi.

Toda dvorne ceremonije so bile vedno iste in so cesarju s časom presedale. Praznino svojih ur je izpolnjeval mnogo prijetneje na lovih. Tu se je širilo in rajalo njegovo srce. Pragozd Rominten, ki je bil državna lastnina, so na ukaz Viljemov deloma posekali in spremenili v udobno lovišče. Cela armada gozdarjev in priganjačev na kolesih v vozovih in na konjih se je pomaknila v šumo, ko je šel cesar na lov. Na vseh koncih in krajih so bili pritrjeni dežniki in nastavljena zatočišča, v zavetje Viljemu ob slabem vremenu. Trume gozdarjev so držali pod očmi vse točke obširne hoste in gnali mimo cesarja plemenito divjačino, ki jo je streljal visoki lovec s pomočjo izkušnega gozdarja. Hroma leva roka je namreč Viljema ovirala, da bi sam zagrabil puško, in mu jo je zato basal in nastavljal pomagač. Neki spremljevalec Viljemov piše, da so bili ti lovi nekaj strašnega. »Nihče na dvoru ne razume, zakaj naj bi spadalo k sijaju našega kralja, da priženejo ubogo divjačino med visoko ograjo, v čigar sredi stoje visoki lovci, ki streljajo toliko časa na sopihajoče, obupno besneče, v pregraje se zaletajoče živali, dokler niso vse mrtve ali se smrtno ranjene ne plazijo po tleh.«

Ljubše od lova je pa bilo Viljemu življenje na morju v njegovi prelepi jahti. Daleč od družine in žensk, daleč od vladnih skrbi je plaval njegova jahta cele tedne po grških lukah ali norveških zalivih in pri tem ga je brzojavna žica obveščala dnevno v tekočih dogodkih iz domače in svetovne politike. V neskaljeni samoti in daljavi je živel cesar, a vendar je bil blizu dovolj, da je vse znal in pošiljal domov brzojavne ukaze. Za sopotnike si je izbiral veselo družčino prijetnih možakarjev, ki so na vsak migljaj vršili njegovo voljo in ga zabavili. Njihova starost se je sukala med 35. in 60. letom. Na tej plavajoči hiši si je dovoljeval cesar različna razvedrila. »Zjutraj« — piše očitavec — se mu zdi dovtipno, da pozove na krov gospode iz spremstva, z njimi tudi najstarejšega pobočnika, in da delajo proste vaje in drugače telovadijo. Med velikim počepom jih sune o priliki v hrbet, da se zvrnejo na tla. Stari dečki delajo, kakor da jih to odlikovanje posebno veseli, a stiskajo pri tem pesti v žepu.«

Vsak tovariš vesele družbe dobi posebno ime in mora pokazati zvečer svojo umetnost. Eden zapoje pešem, drugi uganja coprnije, grof Goerz posnema živalske glasove, tretji nastopi kot palček in ugasne v veliko veselje cesarjevo luč v sobi. Dva druga plemenitaša stopita pred občinstvo kot siameška dvojčka, prirasla eden k drugemu, kar kaže velikanska cervelatna klobasa, s katero sta prepasana.

Poslednji boji železnega kanclerja.

Dokler je bil stari Oto Bismarck živ, je bilo Viljemu vedno tesno pri srcu, ko je nanj mislil. Tri možje so bili, ki so napolnjevali cesarja z nemirom in strahom vse dni življenja: angleški kralj Eduard VII, voditelj nemških socialnih demokratov Avgust Bebel in Oto Bismarck. Na vse mogoče načine je skušal pomiriti starega državnika in mu

ponujal časti in odlikovanja, da bi ga sprijaznil. Leto 1892. je poslal k njemu generala Walderseeja in mu dal pošto, da je pripravljen na spravo, ako napravi knez Bismarck prvi korak. »Na nedvoumen način naj naslovi name direktno pismeno prošnjo, da želi stopiti z menoj v stike.« Bismarck je odgovoril na pošto odločno in ponosno: »Vrgli so me po stopnicah, radi tega ne morem prositi za vstop, temveč moram čakati vabila.«

Malo časa za tem se je odločil Bismarck, da potuje na Dunaj k ženitbi starejšega sina, in je prijavil obisk pri cesarju Francu Jožefu. V Berlinu se je polastilo Viljemove okolice razburjenje, ker so se bali, da pride do ljudskih manifestacij v čast Bismarcku. Nemški poslanik na Dunaju je dobil ukaz, naj se vede z Bismarckom hladno in Viljem je naslovil Francu Jožefu pismo, kjer pravi: »Koncem meseca pride na Dunaj Bismarck, da si bi dal prirediti od občudovateljev manifestacije. Odkar je odstopil, vodi knez najzahrbtnjšo borbo proti meni, Capri-viju in mojim ministrom. Za poglobitvo točko programa si je izmislil v tej reči sprejem pri tebi. Prosim Te zavoljo tega, da mi ne obtežiš položaja v deželi s tem da sprejmeš neposlušnega podanika, še preden se je približal meni in priznal svojo krivdo.«

To pismo Viljemovo je bilo pravo obrekovanje. nevedno kronane glave, bila črna nevhvaležnost do osivelega ustanovitelja nemškega cesarstva, ki je bil potrosil vse svoje moči in darove v prosep in čast hohenzollerške vladarske hiše.

Ko se je 77 letni Bismarck prikazal na Dunaju je našel na cesarskem dvoru zaprta vrata. Veljaki, ki jih je vabil na svatbo, so se opravičevali, potovali na deželo in nemški poslanik je legel v posteljo, češ da je bolan. Bismarck je pregledal načrte nasprotnikov in se je hudo razjari. Da bi se maščeval, je poklical k sebi urednika dnevnika »Neue Freie Presse« in mu dal v objavo članek, kjer je vzel na muho berlinsko vlado: obsodil je sedanjo nemško politiko in povedal, da je vzrok slabih uspehov v tem, »ker so prišli pri nas v ospredje možje, katere sem jaz držal prej v temini. Razume se, da me ne veže več nobena dolžnost s sedanjimi osebnostmi in z mojimi nasledniki. Vsi mostovi so se podrli... V Berlinu manjka osebna avtoriteta in zaupanje. Vez, ki nas je družila z Rusijo, je raztrgana.«

S takimi in sličnimi besedami je bičal Bismarck pred celo Evropo napake berlinske vlade.

Sklicali so v naglici sejo ministrskega sveta in razpravljali na njej celih pet ur, kaj je treba ukreniti proti Bismarcku. Vlada je izdala proti njemu uradno izjavo, na katero je pa Bismarck krepko odgovarjal v časopisju, in javno mnenje cele Nemčije je potegnilo s starim državnikom. Njegov povratek z Dunaja se je spremenil v pravi pohod zmagovalca. zakaj tisočere množice so ga čakale na vseh postajah in ga navdušeno pozdravljale. Celó poletje so se vršile v Nemčiji manifestacije v njegovo čast in Bismarck je doživel toliko dokazov ljubezni, kakor nikdar za njegove vlade. On, ki se ni nikoli naslanjal na ljudstvo, ki je v svojem protidemokratskem mišljenju preziral parlament in ustrahoval v Nemčiji absolutizem vladarja, je na koncu življenja spoznal svojo zmotó in jo javno izpovedal. Ko mu je meščanstvo mesta Monakovega priredilo baklado, je rekel zbranim množicam: »Prej je šlo vse moje stremljenje za tem, da dvignem v ljudstvu vdanost do

vladarja; v uradnih krogih so me slavili, ljudstvo pa me hotelo kamejnati. Danes mi pa vriska navdušeno narod, dočim se me drugi krogi plašno izgubljejo. Mislim, da imenujejo to ironijo usode.« Pri svečanem obhodu v Kissingenu se je izjavil Bismarck še bolj jasno: »Leta in leta sem se boril proti parlamentu do krvi, trudil sem se, da učvrstim krono proti državni zbornici, in mogoče sem šel pri tem predaleč... Mi potrebujemo zveži zrak javne kritike. Ako zgubi ljudsko zastopstvo vso moč in pošteno orodje višje volje, tedaj se vrnemo, ako pojde tako naprej, k prosvitljenemu absolutizmu.«

V borbi, ki je vršela po vsej Nemčiji, je očitno podlegel Viljem in zmagal Bismarck.

Njegova smrt.

Kljub porazu je cesar nadaljeval s poskusi, da pomiri in sprijazni Bismarcka.

Ko je starega državnika prijela koncem 1893. huda in nevarna pljučnica, je porabil cesar priliko in naredil sam prvi korak. Poslal mu je brzojavko z vabilom: »Želeč, da bi okrevali prav temeljito, prosim Vašo Visokost, da bi vzeli za časa zime kvartir v eni izmed mojih graščin v Srednji Nemčiji«. Stari je vabilo odklonil in odbrzojavil: »Izrekam najgloblje spoštovanje za najvišji milostni izraz sočustvovanja a mislim, da bom najverjetneje okrevam sredi privajene domače družine.«

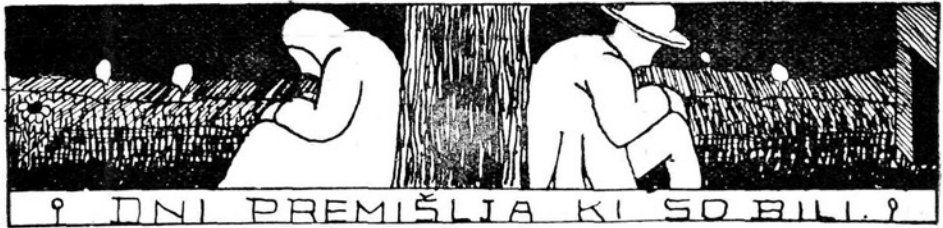
Tudi ta klofuta ni vzela Viljemu poguma. Leta 1894. je poslal Bismarcku steklenico vina s čestitkami, da je ozdravil, in ga povabil za cesarjev rojstni dan v Berlin. Stari ni mogel to pot odbiti, a preden je odrinil, je povabil k sebi najsrdečjšega Viljemovega sovražnika pisatelja Maksimilijan Hardena in mu natočil iz poslanske steklenice z besedami: »Saj imate Vi s cesarjem rayno tako dobre namene kakor jaz!«

To je storil, da bi se razneslo po Nemčiji in bi ljudje znali za njegovo pravo mišljenje.

Obisk v Berlinu je bil nad vse sijajen in za Bismarcka pravo zmogoslavje. Viljem je bil ta dan zelo zmeden, letal sem in tja po sobanah, zgrešil pri tem tudi prave stopnice, in vodil osebno vse priprave za sprejem. Ko se je v viharju ljudskega navdušenja bližala Bismarckova kočija cesarskemu dvorcu, ga je Viljem čakal sam v posebni dvorani, da bi ne bilo prič pri prvem razgovoru. Dvorni dostojanstveniki so videli samo, kako je na pragu cesar objel in poljubil na obe lici Bismarcka, nato so se vrata zaprla in odmaknila izpred oči obe postavi.

Vendar železni kancler ni maral z Viljemom več imeti posla in se je po berlinskih svečanostih umaknil nepomirjen na svoje posestvo Friedrichsruh. V oktobru 1896. je začel celo napadati v časopisju vlado in pokazal javno, da noče sprave s cesarjem. Ta pa ni nehal in se je po prvi jezi zopet približal kanclerju. Vojno oklopno križarko je dal imenovati: Bismarck in ga povabil, naj pride h krstu parobroda, kar je stari odbil, češ, da je že preveč v letih. Kmalu za tem se je javil pri kanclerju admiral Tirpitz in se mu jel dobrikati, kar je spravilo Bismarcka v slabo voljo: »Jaz nisem maček, ki daje od sebe iskre, ako ga božajo. Povejte cesarju, da ne želim drugega, nego da me puste samega in da umrjem v miru. Moje delo je končano, zame ni več božičnosti in ni več upanja.«

Leta 1898. je stal Viljem ob njegovem mrtvaškem odru, ne da bi bil dosegel njegove sprave.

Franc Rupnik:

IZ DAVNIH DNI.

IZ prvotne, najnižje oblike človeškega gospodarstva so kakor iz košenine pognale tri mladike; višje lovstvo, poljedelstvo in živinoreja.

Gospodarska oblika višjega lovstva se bistveno prav za prav ne loči od prvotnega, prisvajalnega gospodarstva; človeška družba se še vedno preživlja neposredno z darovi narave. Vendar pa se nam pokaže tukaj prisvajalno gospodarstvo v čisto novi obleki; nima več tistega ozkega družinskega obzorja, ampak postane skupno opravilo celega rodu. Ne gre več na lov na zveri ali ribe posamezen mož oziroma odrasli moški ene družine, ampak moški člani celega rodu se pečajo z lovom v velikem obsegu. Kjer pa misli več glav, je naravno, da se s skupnimi močmi zamisli vedno kaj novega. Tako si je človek polagoma izboljševal svoje lovske in ribolovske orodje ter si s tem lajšal življenje.

A ne samo to. Gospodarska oblika višjega lovstva je povzročila živahno izmenjavanje blaga med rodovi — trgovino. Vsak rod je sicer našel doma dovolj hrane, toda ta je bila skoro vedno ena in ista; zaželeli so si na svojem jedilnem listu nekaj izpremembe, kar so dosegli z izmenjavanjem lovskega plena z drugimi rodovi. Posebno živahna trgovina se je otvorila med obmorskimi oziroma objezerskimi rodovi (ribe) in pa onimi v notranjosti dežele.

Izmenjava hrane pa je naravno privedla hitro tudi do izmenjave gospodarskih sredstev, predvsem orodja in orožja. Ena dežela je prikladnejša za izdelovanje tega, druga drugega orodja ali orožja, kar je največ odvisno od sirovin, ki jih daje tamkajšnja zemlja. In te domače izdelke so si rodovi izmenjevali med seboj. Vse to pa je rodilo prvo obrt (rokodelstvo) in umetnost, ki je prvotno gospodarstvo še ni poznalo. Bili pa so to le skromni začetki, dokler se človek ni dvignil iz prisvajalnega gospodarstva.

Izpolnjeno lovstvo in izmenjava lovskega plena sta omogočili tudi trajnejšo naselitev na enem mestu. Ker se ni bilo treba več tako pogosto preseljevati kot prej na stopnji najnižjega gospodarstva, so si mogli ljudje postaviti tudi trajnejše stanovanje: okroglo hišo s streho v obliki stožca. —

Silno važen korak na popolnoma nova pota pa je naredil človek, ko se je razvilo v eni deželi iz prvotnega nabiranja rastlinske hrane smotrno gojenje in pridelovanje rastlin, v drugi pa iz lova divjih živali reja domačih živali. S tem korakom je pričel od Boga postavljen gospodar sveta jemati v svojo neposredno službo rastline in živali, in odprle so se mu popolnoma nove, do sedaj neslutene razvojne možnosti.

Zgodaj že v zgodovini človeškega rodu na zemlji se je nekje na rodovitnih ravninah ob velikih rekah — morda v južni Aziji ob Gangesu in Brahmaputri — pojavilo prvo gojenje in pridelovanje rastlin — prvo poljedelstvo. Kdo je naredil ta usodni korak? Novejša narodoslovna veda trdi, da je vzela v roko prvo motiko žena, da je torej žena izumiteljica poljedestva. Znano je že (glej šte. 5.), da je na najnižji stopnji gospodarstva žena nabirala v naravi rastlinsko hrano. Zato je naravno, da je ravno ona poskušala nekatere rastline pridelati v večji množini, kot jih daje zemlja sama ob sebi; začela jih je sejati in skrbnejše gojiti v obdelani zemlji. Tako je še pri današnjih malo omikanih narodih navada, da mož sicer opravlja težko delo trebljenja divje zemlje, ki jo nato včasih še s plotom ogradi, vse drugo poljsko delo: rahljanje zemlje, sejanje, plevelje, spravljanje pridelkov pa je dolžnost žene. To poljedelstvo je bilo seveda zelo preprosto; drugega posebnega orodja še ni bilo kot v začetku najbrže precej močan lesen drog, s katerim so prerili zemljo, prav kmalu pa nekaka rovnica, seveda lesena ali kamnitna, na Kitajskem večkrat tudi jelenovo rogovje.

Z uvedbo poljedelstva je nehalo preseljevanje družbe iz okraja v Azije, rediti prve živali, katere je ukrotil in udomačil, — iz lovca je postal pastir in živinorejec. Kateri nagibi so mu vdahnili to misel, danes še ni ugotovljeno; verjetno je, da je prebrisan lovec udomačil najprej nekaj živali zato, da je mogel potem z njimi privabiti v svojo bližino večjo množino divjih živali iste vrste ter na ta način z manjšim naporom doseči bogatejši lovski plen. Polagoma pa se je število takih ukročenih živali večalo in človek je spoznal, da mu ta čeda lahko daje vse, kar potrebuje za telesno življenje, ne da bi se mu bilo treba ubijati s težavnim in nevarnim lovom.

Zgodovina domačih živali loči v splošnem tri pasove v srednji okraj, je nehalo tisto divje iskanje potrebne hrane. Človek se je stalno naselil sredi svojega polja; s tem se je vedno bolj mirila tudi njegova narava in duh je mogel v miru lažje snovati nove načrte za napredek in omiko. In angelj miru, ki je človeku pokazal na ta pota, je bila žena.

Važen izum žene, ki ji je mnogo koristil pri poljedelstvu, je tudi pletarstvo. Že na prvotni stopnji gospodarstva so začele žene plesti okorne košare in ploščate nosilnice. Šope dolge trave so preplele s travkovi iz luba.

Primerno novim razmeram si je družina stavila tudi trdno stanovanje: štirivoglato hišo z dvokrilno streho. Potrebna je bila taka obširnejša stavba za spravljanje poljskih pridelkov, a tudi za shrambo raznega orodja. —

Morda v istem času je začel človek, najbrže kje v stepah srednje Aziji, v katerih so se najprej udomačile najvažnejše živali: severni pas je dom severnega jelena (Sibirija), konja in kamele (Turkestan); srednji obsega ovco in kozo, v južnem pasu (Indija) pa se je začelo rediti prvo govedo. Po teh deželah se namreč še danes najdejo v divjem stanju živali, ki jih ima veda za davne prednike naših domačih živali.

Zagospodaril je torej človek nad onimi živimi bitji, ki so mu telesno in duševno najbližja. Morda izvira prav iz tega dejanja tista mogočna sila, s katero so pozneje narodi srednje Azije odločilno vpli-

vali na svetovno zgodovino; obvladanje in vzdrževanje velikih živalskih čed jih je usposobilo za nadljne gospostvo nad svetom in človeštvom.

V enem oziru je ta pastir še podoben prvotnemu človeku na najnižji stopnji, v preseljevanju iz kraja v kraj. Toda takoj spoznamo veliko razliko: najstarejši gospodar se je selil zato, da je mogel najti hrano za svojo družino, pastirji pa so iskali hrane za svoje čede. Seveda ni bilo to pastirsko premikanje povsod enako; več ali manj stalno življenje je bilo odvisno od rodovitnosti zemlje in velikosti čede. Jasno pa je, da večje čede ne more obvladati in tudi ne oskrbovati ena sama družina. Zato je bilo potrebno, da se je združilo več družin v eno skupino v eno veliko družino s starešinom na čelu. (Podrobneje se bo to pojasnilo v razpravi o razvoju družbe.)

Raziskovanja pri današnjih pastirskih narodih ali nomadih nam pričajo, da je pastirska omika slabejša in manj napredna kot poljedelska. Kljub velikemu razmahu duševne moči se na tej gospodarski stopnji zunanja omika ni mogla živahno razvijati. Enolično pastirsko življenje je delalo človeka lenega. Le eno znamenito in silno koristno iznajdbo moramo zapisati na račun nekega pastirja pred kakimi pet tisoč leti: prvo kolo in voz. Dočim so morali prej z velikim trpljenjem vse blago prenašati, so začeli pastirji po širnih srednjeazijskih stepah svoje imetje ob preseljevanjih voziti, pri čemer so jim služile ukročene živali. —

Vse gospodarske oblike, ki smo jih do sedaj pregledali, so čisto enostranske. Samo prisvajalno gospodarstvo, poljedelstvo samo zase in živinoreja sama zase so imeli preozke temelje, da bi se mogla postaviti nanje obširnejša zgradba naprednega gospodarstva in višje omike. Pravo življensko moč in živahno rast je dosegel ta razvoj šele, ko so se — v enih deželah prej, v drugih pozneje — združile posamezne prvotne gospodarske oblike med seboj.

Zveza med prvotnim poljedelstvom in višjim lovstvom je znatno pomnožila blagovni promet in trgovino, čegar posledica je bila zbiranje večje množine bogastva v rokah posameznikov. Vse to pa je dalo vsemu gospodarskemu razvoju nove pobude k pridnemu delu in napredku.

Velik korak naprej v gospodarskem razvoju je povzročil vpliv pastirske omike na poljedelstvo. Po zgledu velikih pastirskih družinskih skupin so se začele združevati tudi poljedelske družine, kar je naravno pomnožilo delavne moči in s tem pridelke. Obdelovanje polja ni bilo več izključno opravilo žensk, pomagali so tudi moški. — V tej dobi so stavili tudi posebne vrste stanovanja: stavbe na kolih. Bile so to včasih enotne velike večdružinske hiše ali pa manjše hišice za posamezne družine v tesni zvezi. Navadno so v tla zabili debele hlode in nanje stavili hiše; prvotni povod tem stavbam na kolih je bila vlažnost zemlje in nevarnost pred povodnijo.

Na tej stopnji omike moramo zaznamovati dve znameniti iznajdbi. Po vzorcu pletenih koškov so začeli žgati posode iz ilovice — nastopila je lončarska umetnost, ki je kuharicam odprla popolnoma nova pota in uvedla nov način prehrane. Šele sedaj je bilo mogoče kuhati (v pravem pomenu besede), ko se je mogla razgreti voda v posodah, ki so vzdržale moč ognja. — Nekako v tistem času se je iz pletarstva razvilo

tkalstvo. Človek si je začel delati tkano obleko. — Za obe iznajdbi se ima človeštvo zahvaliti zopet ženi. Šele pozneje, ko sta tkalstvo in lončarstvo postali posebni obrti, je prevzel delo v svoje roke mož.

Z vedno večjo naglico pa se je dvigalo gospodarstvo in omika v onih deželah, kjer sta se zlili v eno parstirska in poljedelska oziroma višja lovska (trgovina, umetnost, obrt) omika. Pastirski narodi, ki jim je borba z živalimi in njih krotenje zbudilo bojevitost in gospodstvaželjnost, so vdrli v ozemlja mirnih poljedelcev in jih podvrgli. Spojitev obeh kultur se je potem izvršila v večji ali manjši meri, kolikor je pač dopuščal značaj ljudstev, visokost omike in krajevne razmere. To pa je, da so zmagovalni nomadi povsod skušali obdržati značaj gospôde in višjo oblast, kateri je moralo služiti vse gospodarstvo v deželi.

Dočim se je prej vse obdelovanje polja vršilo le z rokami in so tudi prve (lesene) pluge, ki so bili samo nekaka velika rovnica, vlačile človeške sile, so sedaj pred plug priklopili kolo in vpregli govedo, katero so poljedelcem dali pastirji. Ob enem pa je govedo dajalo tudi potreben gnoj. Poljedelstvo je nastopilo svojo zmagoslavno pot kot rednik človeštva.

Vladajoči pastirji so pa tudi zelo podpirali in pospeševali obrt, umetnost in trgovino, kar vse je našlo svoja ognjišča na kraljevih dvorih, v domovih velikašev, pri svetiščih in mogočnih grobnicah.

Ko se je tudi v tem času s silno naglico širilo po svetu obdelovanje kovin, je nastala prava revolucija v gospodarskem življenju človeštva. (Natančnejše o kovinah bomo govorili prihodnjič.) Višji omiki in izobrazbi so se vrata na široko odprla.

Med tem pa stopamo že na zgodovinska tla, kjer se konča naše raziskovanje gospodarskega razvoja v davnih dneh.

Rado:

ZNAČAJI.

(Nadaljevanje.)

IV.

Gorečnež.

GOREČNEŽ je. kdor hoče svoje afektirano dobro hotenje po vsej sili v besedi in dejanju dokazati.

Tak človek se za nekaj takega prostovoljno javi, česar prav gotovo ne zmore. Začne ugovarjati dokazom, ki so vsem drugim zbožrovalcem popolnoma jasni. Pri gostiji ukazuje natakati več kot morejo gostje spiti. Skuša spraviti narazen dva prepirajoča, čeprav ne pozna ne nju, ne vzroka njunega prepira. Ponudi se za vodnika po stezi, kjer se še sam ne znajde. Če zdravnik strogo prepove dajati bolniku vina, hoče on vendarle šibkemu z njim pomoči. Če umre znancu žena, se stavi brž napis za nagrobni kamen; v napisu pa ne omeni le njenega imena, marveč tudi imena njenega moža, strica, matere, stare matere in pristavi: »Vsi ti so bili prav častivredne osebe.« Če mora pred sodniki priseči, namežikne okoli stoječm: »E, s tako prisego sem jaz že marsikoga izrezal.«

V.

Neroda.

Neroda je, kdor postaja s svojim obnašanjem bližnjemu neznosen. Neroda te obišče baš ko imaš polne roke dela; na dolgo in široko ti razklada svoje zadeve. Gre te prosit za poroka ravno tisti dan, ko si se s poroštvom opeharil. Če mora pričevati, se pojavi ravno ko je sodnik obsodbo že izrekel. Če je na svatbo povabljen, se dvigne in govori proti pokvarjenemu ženstvu. Sili te na sprehod prav ko se vrneš z daljšega potovanja. Je v stanu pripeljati prodajalcu, ko je že kupčijo sklenil, drugega kupca, ki več ponuja. Ko so kje gotovo zadevo že na dolgo in široko obravnavali, se neroda dvigne in prične celo stvar skraja. Če je navzoč pri poravnavi, hujska s svojo nerodnostjo stranki še bolj. V veseli družbi zgrabi za ples prav tistega, ki je še trezen.

VI.

Figovec.

Figovstvo je neko duševno stanje, ki je povzročča strah . . .

Figovec smatra, če se vozi po morju, sleherno predgorje za razbojniško ladjo; če so valovi malce razburkani, povprašuje v skrbeh, če se bogovi ne jezijo, ker je med potniki kak morilec. Sosedu pripoveduje, da je v skrbeh zastran hudih sanj; sleče si suknjo, da bo lažje plaval, če se ladja potopi; na zadnje pa na vse pretege prosi, naj ga izkrcajo na suho.

Ko stoji v vojni na prednji straži, skliče vse tovariše krog sebe, bistro ogleduje krog sebe in v strahu pripomni, da je težko ločiti, kdo je sovražnik. Ko začuje vpitje in vidi tovariše padati, razburjeno opomni bližnje tovariše, da je v hitrici pozabil sabljo; potem hiti v svoj šotor ter pošlje slugo gledat, kje je sovražnik. Med tem skrije sam sabljo pod blazine ter jo še naprej išče. Če opazi iz šotora, ko nesejo v tabor ranjenega tovariša, hitro leti tja in ga hrabri z besedami; potem se zavzame zanj, mu umije kri, mu podi muhe, skratka, vse stori samo, da ne pride blizu sovražnika. Ko trobi trobentač za naskok, ostane figovec lepo v svojem šotoru in se začne jeziti: »Da bi te vrag, ali res ne moreš pustiti človeka spat s tvojim večnim trobljenjem?« — Potem teče ves krvav od krvi tistih, ki se vračajo z bojišča, k drugim in jim razlaga, kako je s smrtno nevarnostjo rešil svojega prijatelja. Potem pelje tovariše in rojake k ranjencu in vsakemu posebej opisuje, kako je ranjenca z lastnimi rokami nesel iz boja.

Venceslav Sejavec:

Umiram . . .

*Umiram, življenje zapuščam,
prepozno prišla si pomlad,
srce je obupa prepolno,
brez hrepenenja in nad.
Mrakobna je sobica moja,
tesnoba mi stiska srce,
še okna v črno odenem
in noč naj zagrne me.*

Zanimivo in poučljivo.

NA SEVERNI TEČAJ!

Vsa Evropa čaka te dni, kaj bo z drznim, neustrašenim generalom Nobilejem ki je poletel z zrakoplovu »Italija« preiskovat najsevernejše kraje naše zemlje. Dosedanje vesti poročajo, da se je nad ledenim gorami odtrgala v viharju od Nobilejevega zrakov plova gondola, dočim je ostali zrakoplov odnesel vihar dalje. Na ledenih gorah čakajo sedaj junaški letalci rešitve.

Cenjene naročnike bo gotovo zanimalo, kaj je v severni tečaj in kako je na njem. Njega dni je stari plešasti učitelj razlagal učencem zemljo takole: Veste, otroci, kakšna je naša zemlja?« Velikanska buča je, ki ima podobo moje stare glave. Temu kar se na moji glavi zove teme, pravimo pri zemeljske oble? Poglejte mojo glavo na vrhu! Plešasta in bela je. Tako je tudi na severnem tečaju: golo in belo je vse vsled večnega leda in snega. Šest mesecev imajo tam gori dan in šest mesecev noč. Čudno se sliši, da sveti na severnem tečaju o polnoči solnce, in vendar je tako. Le pogledjte sliko! Polnočno solnce ožarja ledene gore in vr-

hove skalovitih hribov, kjer se je začasno stajal sneg. Istotako je na južnem tečaju. Umevno, da na teh delih naše zemlje ne živijo ljudje, ne živali in ne uspevajo rastline. Tudi na moji pleši ni las ne živalic, ki bi jih tudi med lasmi ne smelo biti!«

Čudno se vam bo zdelo, da vkljub večnem ledu silijo ljudje v te skrajne zemeljske kraje. Zakaj? Nekaj jih žene želja po raziskovanju in znanstvu, nekaj radovednost, nekaj pa objestnost. Oglejmo si one junaške in drzne može, ki so tvegali življenje zato, da so med groznimi napori skušali dospeti na te grozotne pokrajine, bodisi na severu, bodisi na jugu.

Seveda je bila včasih, ko niso poznali zrakoplovov in radija, taka pot neprimerna težja in usodnejša. Dogodilo se je, da je svet po več mesecev, včasih celo leto čakal na poročila o ekspediciji. — Pred 20 leti se je odpravil na južni tečaj Anglež Shackleton. Hotel je preiskati najjužnejšo točko zemeljske krogle. Nad 12 mesecev niso o njem slišali ničesar in skoroda ni nihče več mislil na nesrečnega moža. Kar naenkrat pa počil glas, da se je junaški raziskovalec povrnil na Novo Zelandijo. Južnega tečaja sicer ni dosegel, pač pa se mu je znatno približal. Samo 117 km je imel še do najskrajnejše točke. Ker mu je pošla hrana, se je moral vrniti.

V istem času se je odpravil na nevarno raziskovanje znani učenjak Roald Amundsen. Ta jo je mahnil pa proti severu. Medtem pa, ko je Amundsen bil še na poti, se je hipoma zvedelo, da je severni tečaj odkril Amerikanec Cook (Kuk). Ves svet je radostno proslavljalo to vest. Končno je vendar bil odkrit oni zloglasni severni pol. Listi so prinašali slike in vsepovsod je odmevalo ime Cook.

Kot strela iz jasnega neba pa je udarila vest, da Cook sploh ni videl severnega tečaja. V časopisju se je namreč oglašil Amerikanec Robert Peary, ki je jasno dokazal, da je bil on tisti, ki je prvi stopil na severni pol, medtem ko ga Cook niti ni videl ni.

Ves svet je debelo zijalo. Nič manj začuden pa ni bil oni Amundsen, o katerem smo

dejali, da je bil ravno na poti proti severnemu tečaju, ko mu sporočijo vest, da ga je Peary prehitel.

Pa si je mislil mož takole: »Kaj hočem sedaj hoditi na sever, ka so že drugi to storili, rajši jo uberem na južni tečaj!« Obrnil je ladjo in plaval na jug. Dolgo časa ni bilo c njem ničesar čuti, mislili so že, da je izgubljen. Pa se je čez leto dni oglasil in zaklical v svet veselo vest, da je došel na južni tečaj in tam zasadil zastavo svoje Norveške domovine ter imenoval odkrite ledene gore svet kralja Haakona, ki je tedaj vladal na Norveškem.

Angleži so bili kajpada Norvežanom nevoščljivi in so poslali na isto pot raziskovalca Scotta, češ naj pregleda, če je Amundsenovo poročilo istinito. Dne 18. jan. 1912 je Scott po hudih naporih došel v resnici na južni tečaj in našel tam zasajeno norveško zastavo. Vračal se je po isti poti kot Amundsen. Med potjo ga je pa doletela strašna smrt. Najprej sta vsled mraza in naporov umrla dva njegova spremljevalca. Ostala sta mu še dva. S težavo so vsi trije postavili šator, da bi jih obvaroval strašnega viharja. Orkan je divjal 9 dni. Ubogi raziskovalci so stradali, ker niso imeli prav nič hrane. Scott je pisal dnevnik. V šatoru

jih je dohitela grozna smrt. Kasneje so našli trupla nesrečnih junakov in Scottov dnevnik. V ta dnevnik je ta drzni raziskovalec zapisal sledeče poslednje poročilo pred smrtjo:

»Ko smo je vračali z južnega tečaja, nisimo imeli niti enega lepega dne. Podnevu je divjal mraz 30° pod ničlo, ponoči pa celo 47°. Ne verjamem, da bi bilo kje na svetu bitje, ki je v enem mesecu prestalo toliko grozot kot mi. Sedaj se bližamo smrti: nimamo goriva ne hrane. Okrog nas divja strašen sneženi vihar. Oslabel sem in težko pišem. Moja prijatelja sta v smrtnem boju. Ves svet naj pa le izve, kako znamo Angleži prenesti grozne napore, si medsebojno pomagati in iti skupno v strašno smrt.

Klanjamo se volji božje Previdnosti, v zavesti, da smo vršili svojo dolžnost. Žrtvovali smo življenje za čast domovine. Ta kratek zapisnik, ki ga končujemo s tresočo roko in mrzla mrtvaška trupla, ki jih boste morda našli, naj vam pričajo, Angleži, o naši zvestobi, katero vračajte ozirotelimi našim rodbinam.« Scott.

Pred 30 leti je dosegel severni tečaj tudi Šved André. Vrnil se pa ni več.

Kakor čujemo, je sreča junaškemu Nobilu milejša.

Iz krščanskega sveta.

*Zahteve sv. stolice
za sporazum z Mehiko.*

V zvezi s poročili o možnosti mirnega sporazuma med sveto stolico in Mehiko se navajajo v vatikanskih krogih za pogajanja sledeči pogoji: 1. vrnitev sekvestriranih posestev, 2. oprostitev šol s svobodnim poukom, 3. enakopravnost za duhovnike in vernike z vsemi drugimi državljani, 4. pripustitev inozemskih duhovnikov v nekaterih deželah. Katoliški krogi ne smatrajo za verjetno, da bi Calles te zahteve sprejel. Za resno zблиžanje je potrebna izprememba vlade v Mehiki,

dočim bi se danes s Callesom mogli sporazumeti samo o ustavitvi sovražnosti.

Veliki telovadni nastop.

Prvo nedeljo v juliju bo priredila družina Kat. telovadcev »Orlov« v Ljubljani Zvezni telovadni nastop. Na prostornem stadionu se bodo že dopoldne zbrali Orli, Orlice in naraščaj. Pri skupni sv. maši bo vsa ogromna množica pela moško Kimovčevo mašo. Popoldne bodo zavalovile vrste telovadcev in telovadkinj na obsežno telovadišče, kjer se bo vršil največji letošnji nastop katoliške mladine.

Doma in drugod.

OSEBNE VESTI.

† *Jožef Kos*. V Otaležu pri Cerknem je v soboto 23. jun. umrl g. župnik Josip Kos. Po dolgi, mučni bolezn — imel je raka v želodcu — je podlegel hudim bolečinam. Blagi pokojnik je bil navdušen podpiratelj kat. prosvetnega dela. Pri njem se je pred šestimi leti vršil sestanek prosv. društva, kjer je prvič nastopila P. Z. Do zadnjega je podpiral »Naš čolnič« in iz svojega naročil 10 izvodov. Dobremu in požrtvovalnemu duhovniku naj sveti večna luč!

Poroki. V Svetem pri Komnu se je poročila Marija Pipan s Francetom Colja. Navedena je bila zvesta članica našega društva in stalna naročnica »Čolniča«. Mlademu paru želimo obilo blagoslova iz nebes!

Izseljenci, bivši člani in članice naših društev, se spominjajo v pismih »Našega čolniča« in pošiljajo vsem naročnikom in naročnicam pozdrave. Blagim prijateljem in prijateljicam onkraj morja iz srca želimo trajne sreče in božjega varstva.

IZ DEŽELE.

Repentabor na Krasu. Na binkoštni pondeljek so romali kraški fantje na Repentabor. Zbralo se jih je okrog 500. Romarjem je govoril č. g. Terčelj. Pri maši je pela vsa cerkev pod vodstvom g. župnika Kjudra iz Tomaja. Po lepem slovesu so se romarji zadovoljni razšli. Čast fantom in čč. gg. duhovnikom!

Idersko pri Kobaridu. Dne 3. maja se je poročila načelnika dekliskega krožka Alojzija Matevc z Lojzeto Miklavičem. Bila je večša voditeljica in delavna zlasti pri petju in igran. Redno je rada prevzemala tudi najtežje vloge in celo sama učila igralke. Na predvečer poroke so ji prijatelji in prijateljice zapeli par lepih pesmi. Bog daj vzornemu paru srečo!

Poljubin. Preprosta dekle sem in zelo rada čitam »Naš čolnič«. Skušala sem poizvedeti

pri tovarišicah, kaj bi rade čitale. Doznala sem, da bi bile vse zelo vesele preprostih, razumljivih povesti. Vsem je izredno ugajala črtica »Veliki Šmaren« in »Šleva«. Prejšnje povesti so se nam zdele precej zanimive. Žal nam je, da nima list več opisov iz domačega, kmetiškega življenja, kot jih je prinašal lansko leto. Take slike so zelo privlačne. — Zdaj je prišlo poletje.

Iz »domačega ognjišča« nas kliče v na polje. Vso zimo smo kramljale za ognjiščem in odkrito vam povem, da nam ni žal požganih drv. Dobro smo se grele v naši nožtranjosti. Ko zapade zopet sneg, bomo z veseljem zopet hodile za ognjišče.

Vsem prijateljicam pošiljam v imenu tolminkih deklet iskrene pozdrave!

Iz Tolminskega Loma. Kaj je cerkveni shod na deželi veste sami. Mi smo ga letos prav lepo praznovali in se obenem marsikaj koristnega pomenili. Ob takih prilikah si veseli stiskamo roke s prijatelji iz sosednjih vasi in se dodobra pomenimo in nasmejemo. Žal nam je, da ni vseh naših domačih fantov ob takih prilikah doma. Raztiseni so po svetu in le pisma nam družijo. Za letošnji semenj smo dobili pismo dveh naših vzornih mladeničev, ki prebivata v Søndriji. Z veseljem se spominjata rojstne vasi. Pišeta žalostno, ker sta v krajih, kjer je versko življenje zelo zanemarjeno.

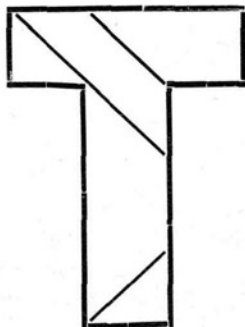
»Bogokletje je med tukajšnjimi ljudmi v navadi. V nedeljah — zlasti šmarničnih — sva z veseljem hodila v tukajšnjo cerkev, ker sva se spomnila na domače šmarnice. Čudil sem se, ko nisva videla vse nedelje v cerkvi niti enega mladeniča. Med mašo se podijo po gostilnah in kvartajo. Na trgu pred cerkvijo pa kričijo otročaji ceo med svetim opravilom in fuckajo. Kako je z moralnim življenjem raje ne opisujem. Zelo hudo nama je bilo, ker sva doma iz krajev, kjer je vernost last vseh faranov. Blagor vam, ki boste tako lepo združeni v prijateljsstvu in molitvi na naš cerkveni shod! Ljubo doma, kdor ga ima!« Prijateljema in vsem zancem pošiljamo tople pozdrave!

UGANKE.

Rešiti je bilo treba tri uganke: sestavno, dva kvadrata in tri računске naloge.

Pravilno se rešijo uganke takole:

1. Črko T sestavimo iz naznačenih črt takole:

2. Kvadrata se rešita na sledeči način: pes, Ema, sad; val, Ana, laž.

3. Računske uganke imajo tole rešitev: 1. Knjiga stane 105 L, vezava pa 5 L. 2. Neznavec ga je nabrisal za 100 L. 3. Oba vlada sta ob srečanju v enaki razdalji od Benetk.

Rešitev:

1. Črko T sta pravilno sestavili: Viktorija Štrukelj iz Loma in E. Kaus iz Št. Petra.

2. Kvadrata so rešili: Fratnik Lucija iz Iderskega, Slokar Franc iz Kamenj, Viktorija Štrukelj iz Loma, Vuga Ivan iz Vedrijana, Marija Tominec iz Idrijskega toga, Funa Lucija iz Štjaka., Gizela Pintar iz Podsabotina, Šaver Jožefa iz Gorice, Franc Šorli iz Koritnice, Franc Vončina iz Idrijskega toga, Mihael Podoreh iz Koritnice, Anica Poženel iz Črnega vrha, Janko Flander iz Novakov, Pahor Karla iz Opatjega sela, Novak Franc iz Idrije, Rudolf Pintar iz Podsabotina, Semič Andrej iz Borjane.

Naloge.

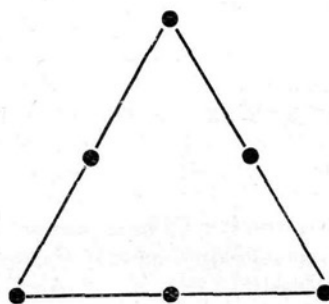
Med poslanimi rešitvami sta najbolj pravilni rešitvi, ki sta ju poslala Janko Flander in Franc Novak.

3. Računske naloge so prav rešili: Anica Poženel iz Črnega vrha in Viktorija Štrukelj iz Loma.

Nagrado je dobila: Viktorija Štrukelj iz Loma pri Sv. Luciji.

NOVI UGANKI.

1. V trikotu postavite mesto črnih pik številke 10, 20, 30, 40, 50 in 60 tako, da je vsota števil ob vsaki stranici enaka!

2. Sestavite iz sledečih kosov pravilen križ!

Kdor reši obe uganke, prejme za nagrado: S. Jenko: Pesmi.

Nova naloga: Sporočite nam pravilne izraze, ki jih rabimo v slovenščini za sestavne dele strehe!